

ПРЕВЕНЦИЈА КАТАСТРОФА
ЗАШТИТА И СПАСАВАЊЕ У ВАНРЕДНИМ СИТУАЦИЈАМА

- ТЕМАТСКИ ЗБОРНИК РАДОВА -



ПРЕВЕНЦИЈА КАТАСТРОФА
ЗАШТИТА И СПАСАВАЊЕ У ВАНРЕДНИМ СИТУАЦИЈАМА
-Београд, април 2021. године-

Уредник

Др Ненад Комазец

Рецензенти

Проф др Миомир Станковић, Србија
Проф. др.др. Теодора Ивануша, Словенија

Издавачи

РЕГИОНАЛНА АСОЦИЈАЦИЈА ЗА БЕЗБЕДНОСТ И КРИЗНИ
МЕНАЏМЕНТ, БЕОГРАД
S4 GloSec ГЛОБАЛНА БЕЗБЕДНОСТ доо БЕОГРАД
БАЗБЈЕДНОСНИ ИСТРАЖИВАЧКИ ЦЕНТАР, БАЊА ЛУКА

За издаваче

Др Ненад Комазец
MSc Милица Младеновић
Др Горан Максимовић

Графичко уређење и корице

MSc Маја Мијатовић
MSc Славица Дабижљевић

Рачунарска обрада текста

MSc Катарина Јанковић

Тираж

200 примерака

Штампа

Донат граф, Гроцка –Београд

Прво издање

Белешка

Радови представљају изворне ауторске чланке
Ставови аутора изнети у радовима, не представљају ставове издавача
Насловна слика израђена коришћењем материјала са сајта: Едукација и Глас
Српске

© Регионална асоцијација за безбедност и кризни менаџмент

ISBN – 978-86-80698-13-7

АУТОРИ

Р.бр.	Аутор	Афилијација	Стр.
1.	Др Драган Млађан	Криминалистичко полицијски универзитет, Цара Душана 196 Београд, Република Србија, dragan.mladjan@kpu.edu.rs	9
2.	Др Самед Каровић	Универзитет Едуконс, Факултет за студије безбедности, Војводе Путника 87 Сремска Каменица, Република Србија, karovic.samed@gmail.com	31
3.	Мсц Зоран Лапчевић	Регионална асоцијација за безбедност и кризни менаџмент, 15. маја 13в Београд, Република Србија, zoranlapcevic7@gmail.com	73
4.	Др Ненад Комазец	Универзитет одбране, Војна академија, Вељка Лукића Курјака 33 Београд, Република Србија, nenadkomazec@yahoo.com	239
5.	Др Бранислав Милосављевић	Универзитет одбране, Институт за стратегијска истраживања, Незнаног јунака 38 Београд, Република Србија, branislav.milosavljevic@mod.gov.rs	96
6.	Др Бранко Бабић	Висока техничка школа струковних студија у Новом Саду, Школска 1 Нови Сад, Република Србија, babic@vtsns.edu.rs	120
7.	Мсц Милица Младеновић	S4 GloSec Глобална безбедност, 15. маја 13в Београд, Република Србија, milica.mladenovic@yahoo.com	140
8.	Др Александар Милић	Универзитет одбране, Војна академија, Вељка Лукића Курјака 33 Београд, Република Србија, milickm5@gmail.com	158
9.	Др Бојан Рупник	Универзитет у Марибору, Факултет логистике, Мариборска цеста 7 Цеље, Словенија, bojan.rupnik@um.si	180
10.	Др Томаж Крамбергер	Универзитет у Марибору, Факултет логистике, Мариборска цеста 7 Цеље, Словенија, tomaz.kramberger@um.si	180
11.	Мр Матеја Чучек	Универзитет у Марибору, Факултет логистике, Мариборска цеста 7 Цеље, Словенија, mateja.cucek1@um.si	180
12.	Др Сениша Домазет	Универзитет Едуконс, Факултет за студије безбедности, Војводе Путника 87 Сремска Каменица, Република Србија, sdomazetns@gmail.com	197
13.	Мсц Маја Мијатовић	S4 GloSec Globalna bezbednost doo, 15. маја 13в Београд, Република Србија, maja.mijatovic@glosec.rs	213
14.	Др Зоран Кековић	Универзитет у Београду, Факултет безбедности, Господара Вучића 50, Београд, Република Србија, zkekovic@fb.bg.ac.rs	213
15.	Мсц Славица Дабижљевић	Регионална асоцијација за безбедност и кризни менаџмент, 15. маја 13в, Београд, Република Србија, cacabezbfco@yahoo.com	239
16.	Др Дарко Божанић	Универзитет одбране, Војна академија, Вељка Лукића Курјака 33 Београд, Република Србија, dbozanic@yahoo.com	265

Р.бр.	Аутор	Афилијација	Стр.
17.	Др Драган Памучар	Универзитет одбране, Војна академија, Вељка Лукића Курјака 33 Београд, Република Србија, dramucar@gmail.com	265
18.	Др Драгиша Јуришић	Безбједносни истраживачки центар, Николе Пашића 60 Бања Лука, Република Српска, Босна и Херцеговина, bicbl@yahoo.com	288
19.	Др Мирјана Лабан	Универзитет у Новом Саду, Факултет техничких наука, Трг Доситеја Обрадовића 6 Нови Сад, Република Србија, mlaban@uns.ac.rs	310
20.	Др Мирјана Малешев	Универзитет у Новом Саду, Факултет техничких наука, Трг Доситеја Обрадовића 6 Нови Сад, Република Србија, miram@uns.ac.	310
21.	Др Властимир Радоњанин	Универзитет у Новом Саду, Факултет техничких наука, Трг Доситеја Обрадовића 6 Нови Сад, Република Србија, radonv@uns.ac.rs	310
22.	Др Катарина Штрбац	Универзитет Унион, Факултет за инжењерски менаџмент, Булевар Војводе Мишића 43 Београд, Република Србија, katarina.strbac@fim.rs	402
23.	Др сци Татјана Гергинова	Универзитет „Св. Климент Охридски“ – Битола, Факултет за безбедност Скопје, Идризово бр.2А Скопје, Северна Македонија, tanjagerginova@gmail.com	358
24.	Др Зоран Крстић	Универзитет у Београду, Факултет политичких наука, Јове Илића 165, Београд, Република Србија, zoran.krstic@fpn.bg.ac.rs	371
25.	Мсц Катарина Јанковић	Генералштаб Војске Србије, Управа за планирање и развој Ј-5, Технички опитни центар, Никинци, Република Србија, jankovickatarina95@gmail.com	371
26.	Др Горан Максимовић	Безбједносни истраживачки центар, Николе Пашића 60 Бања Лука, Република Српска, Босна и Херцеговина, bicbl@yahoo.com	430
27.	Др сци крим. Марио Караџа, дипл. инж. саоб.	Европски Дефендологија Центар за научна, политичка, економска, социјална, безбједносна, социолошка и криминолошка истраживања, Српска 2/2 Бања Лука, Република Српска, Босна и Херцеговина, mario.karadza@banjaluka.rs.ba	445
28.	Др Николина Грбић	Истраживачки центар Бања Лука, Алеја Светог Саве бр. 7А Бања Лука, Република Српска, Босна и Херцеговина, nikolinagrpic@blic.net	461
29.	Мр сци Драгана Косић	Sector security, Синише Мијатовића 9 Бања Лука, Република Српска, Босна и Херцеговина, dragana.kosic@sectorsecurity.org	461
30.	Др сци Гојко Павловић	Истраживачки центар Бања Лука, Алеја Светог Саве бр. 7А Бања Лука, Република Српска, Босна и Херцеговина pavlovicgojko@gmail.com	461
31.	Мр сци Жељко Зорић	Независни универзитет, Факултет за безбједност и заштиту, Браће Подгорника 8 Бања Лука, Република Српска, Босна и Херцеговина, zeljko.zoric@sectorsecurity.org	461

Уредник
Др Ненад Комазец

Тематски зборник
ПРЕВЕНЦИЈА КАТАСТРОФА, ЗАШТИТА И СПАСАВАЊЕ
У ВАНРЕДНИМ СИТУАЦИЈАМА

2021

С А Д Р Ж А Ј

ПРЕДГОВОР.....5

**Први део 1:
КАТАСТРОФЕ, ВАНРЕДНЕ СИТУАЦИЈЕ И ДРУГИ КОНЦЕПТИ
УГРОЖАВАЊА**

1. ОДГОВОР СУБЈЕКТА СИСТЕМА ЗА СМАЊЕЊЕ РИЗИКА ОД
КАТАСТРОФА И УПРАВЉАЊЕ ВАНРЕДНИМ СИТУАЦИЈАМА НА НАСТАЛЕ
ВАНРЕДНЕ СИТУАЦИЈЕ.....9

Др Драган Млађан

2. КОМУНИЦИРАЊЕ У КРИЗНИМ СИТУАЦИЈАМА (КРИЗНО
КОМУНИЦИРАЊЕ)31

Др Самед Каровић

3. КОРПОРАТИВНА БЕЗБЕДНОСТ УТЕМЕЉЕНА НА ПРЕВЕНЦИЈИ
КАТАСТРОФАЛНИХ ДОГАЂАЈА.....73

MSc Зоран Лапчевић, Др Ненад Комазец

4. УГРОЖАВАЊЕ НАЦИОНАЛНИХ ВРЕДНОСТИ ЕЛЕМЕНТАРНИМ
НЕПОГОДАМА И ДРУГИМ НЕСРЕЂАМА (КАТАСТРОФАМА)96

Др Бранислав Милосављевић

**Други део 2:
СИСТЕМ ЗАШТИТЕ И СПАСАВАЊА**

5. ЕВОЛУЦИЈА ИНТЕГРИСАНОГ СИСТЕМА ЗАШТИТЕ И СПАСАВАЊУ
РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ.....120

Др Бранко Бабић

6. МЕСТО И УЛОГА ЦИВИЛНЕ ЗАШТИТЕ У СИСТЕМУ ЦИВИЛНЕ
ОДБРАНЕ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ.....140

MSc Милица Младеновић, Др Комазец Ненад

7. АНГАЖОВАЊЕ ЈЕДИНИЦА ВОЈСКЕ У ВАНРЕДНИМ
СИТУАЦИЈАМА.....158

Др Александар Милић

8. УПРАВЉАЊЕ БЕСПИЛОТНИМ ВАЗДУШНИМ САОБРАЋАЈЕМ ЗА
ОДГОВОР У СЛУЧАЈУ ВАНРЕДНИХ СИТУАЦИЈА ЗАСНОВАНО НА
ДИГИТАЛНОМ БЛИЗАНЦУ.....180

Др Бојан Рупник, Др Томаж Крамбергер, Мр Матеја Чучек

9. ПРАВНЕ ОСНОВЕ СИСТЕМА ЗАШТИТЕ И СПАСАВАЊА У РЕПУБЛИЦИ
СРБИЈИ.....197

Др Синиша Домазет

10. ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА СЕНДАИ ОКВИРА У СИСТЕМ СМАЊЕЊА РИЗИКА
ОД КАТАСТРОФА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ.....213

MSc Маја Мијатовић, Др Зоран Кековић

Трећи део 3:

УПРАВЉАЊЕ РИЗИКОМ И ОДЛУЧИВАЊЕ

11. КОНЦЕПТ ПЛАНИРАЊА ЗАШТИТЕ И СПАСАВАЊА НА СТРАТЕГИЈСКОМ НИВОУ.....239
Др Ненад Комазец, MSc Славица Дабижљевић
12. ВИШЕКРИТЕРИЈУМСКО ОДЛУЧИВАЊЕ У ВАНРЕДНИМ СИТУАЦИЈАМА: КВАНТИФИКОВАЊЕ НЕИЗВЕСНОСТИ ПРИМЕНОМ FUZZY БРОЈЕВА.....265
Др Дарко Божанић, Др Драган Памучар
13. ОТПОРНОСТ КАО ФАКТОР ФУНКЦИЈЕ РИЗИКА.....288
Др Драгиша Јуришић

Четврти део 4:

ПОСЛЕДИЦЕ ВАНРЕДНИХ СИТУАЦИЈА, ОПОРАВАК И САНАЦИЈА

14. ПРОЦЕНА ШТЕТЕ И ПОТРЕБА ЗА ОБНОВОМ НАКОН КАТАСТРОФЕ - МЕТОДОЛОШКИ ПРИСТУП.....310
Др Мирјана Лабан, Др Мирјана Малешев, Др Властимир Радоњанин
15. КРИТИЧНА ИНФРАСТРУКТУРА И НАЦИОНАЛНА БЕЗБЕДНОСТ.....339
Др Бранислав Милосављевић, Др Катарина Штрбац
16. КОРПОРАТИВНА БЕЗБЕДНОСТ У УСЛОВИМА ВАНРЕДНИХ СИТУАЦИЈА.....358
Др сци Татјана Гергинова

Пети део 5:

МЕЂУНАРОДНА САРАДЊА И СТАНДАРДИ

17. КОНЦЕПТ БЕЗБЕДНОСТИ ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ БАЗИРАН НА УПРАВЉАЊУ КРИЗАМА АНГАЖОВАЊЕМ ВОЈНИХ КАПАЦИТЕТА.....371
MSc Катарина Јанковић, Др Зоран Крстић
18. МЕЂУНАРОДНЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ И САРАДЊА У ОБЛАСТИ ВАНРЕДНИХ СИТУАЦИЈА.....402
Др Катарина Штрбац
19. УПОРЕДНИ ПРИКАЗ СИСТЕМА УПРАВЉАЊА ВАНРЕДНИМ СИТУАЦИЈАМА У ЗЕМЉАМА ЗАПАДНЕ ЕВРОПЕ.....430
Др Горан Максимовић
20. ИДЕНТИФИКАЦИЈА, СЕЛЕКЦИЈА И УНАПРЕЂЕЊЕ ПОСЛОВНИХ ПРОЦЕСА У ИНСТИТУЦИЈАМА И СЛУЖБАМА ЦИВИЛНЕ ЗАШТИТЕ ПО МЕТОДОЛОГИЈИ TQM-а445
Др сци крим. Марио Караца, дипл. инж. саобраћаја
21. ЗАШТИТА КРИТИЧНЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ –ЕВРОПСКИ СТАНДАРДИ И ДОМАЋЕ ЗАКОНОДАВСТВО.....461
Др Николина, Грбић, Мр сци Драгана Косић, Др сци Гојко Павловић, Мр сци Жељко Зорић

ПРЕДГОВОР

Катастрофални догађаји и ванредне ситуације су предмет истраживања великог броја истраживача последњих година. Разлог се налази у повећаном броју катастрофалних догађаја, све већим последицама по вредности друштва, као и све већем броју проглашених ванредних ситуација, од локалног до националног нивоа. Ширење заразе вирусом COVID-19, показује на присуство опасности које имају и глобалне размере.

Управљање катастрофалним догађајима добија на значају. Имајући у виду, резултате истраживања који указују, на недовољно ангажовање органа власти на превенцији догађаја са негативним последицама, таква карактеристика постаје иманентно својство друштвених заједница. У таквим условима могу да се очекују различите негативне последице и у будућим временима. Кризни менаџмент има изузетан значај за превенцију и одговор на различите опасности, а неопходна је специјализација кризног менаџмента, којом ће се спецификовати програми и процедуре поступања, сходно карактеристикама различитих опасности.

Тематски зборник „Превенција катастрофа, заштита и спасавање у ванредним ситуацијама“ катастрофалне догађаје и ванредне ситуације повезује у комплексан систем. Комплексност обухвата три области: превенција катастрофа, заштита у ванредним ситуацијама и спасавање у ванредним ситуацијама. Области су међусобно повезане и неодвојиве што суштински ствара нову комплексну целину.

Недостатак литературе на простору региона западног Балкана, указује на одређени степен успаваности и одређену личну убеђеност „нама се то неће десити“. Иако, реалност показује другачије, а наука предвиђа још комплексније, у великом броју случајева, читава друштва, добар део могућности заштите, препуштају случају. Иако је чињеница да је транзиција друштва из неких старих уређења у савременија, запоставила димензију безбедности када су ванредне ситуације у питању, догађаји последњих година указују да је потребна хитна изградња система заштите и спасавања и њихова интероперабилност, најмање на регионалном нивоу. Поред техничке усаглашености, реалност указује на потребу изградње међусобног поверења, развоја свести, развоја науке, увођењу нових технологија не запостављајући већ разрађене системе заштите.

Недостатак литературе је очигледан. Ако се посматра кроз парцијалне приступе различитим опасностима, могло би се констатовати да литературе има. Међутим, ако се проблем посматра са аспекта потреба система заштите и спасавања, литературе има веома мало. Тематски зборник, на оригиналан

начин, обједињује знања истраживача из различитих области примењивих у превенцији и реаговању на катастрофе. Радови не представљају мишљења организација издавача, већ искључиво приступ аутора. Издавач се потрудио да радови не садрже увредљиве и дискриминаторне ставове по било ком основу.

Аутори радова су истакнути стручњаци и истраживачи у области катастрофа, ванредних ситуација, управљања ризиком, одлучивања, санације штете, организације, националне безбедности, итд. Радови представљају изворна мишљења и приступе аутора. На оригиналан начин аутори су представили своја виђења проблема превенције катастрофа и управљања ванредним ситуацијама, базирана на постојећим сазнањима, искуствима и резултатима истраживања.

Посебно важна тема су будући ризици и опасности. Поклањајући пажњу будућим ризицима и претњама, тематски зборник ствара подлогу за систематизацију нових истраживања у овим областима.

Тематски зборник је превасходно намењен истраживачима који се баве катастрофама и ванредним ситуацијама. С обзиром, да комплекс појава у ванредним ситуацијама обухвата широк спектар научних области, тематски зборник представља платформу и за истраживаче из тих научних области. У радовима ће значајне податке, идеје и мишљења пронаћи студенти докторских студија из различитих научних области.

Као одлична сазнајна база тематски зборник послужиће стручним службама у привреди и јединицама локалне самоуправе, школама, стручњацима, едукаторима, итд. Дистрибуцијом и разменом сазнања између науке и струке, настају нова размишљања и промишљања, као основа за нове идеје и решења. Тематски зборник има карактеристике хрестоматије, где су аутори обрађене текстове приказали на врхунском академском нивоу.

С обзиром да прати, постојећи приступ на светском нивоу, имплементације захтева Сендаи оквира, у национална законодавства узимајући у обзир ангажовање свих капацитета друштва на превенцији и реаговању и развој сарадње на регионалној и глобалној димензији, тематски зборник је структуриран у пет делова.

Први део: Катастрофе, ванредне ситуације и други концепти угрожавања - усмерава пажњу читаоца на комплексност катастрофа и ванредних ситуација. Кроз четири рада су приказани проблеми комуницирања, реаговања, угрожавања и корпоративне безбедности у ванредним ситуацијама.

Други део: Систем заштите и спасавања – ставља читаоца у епицентар проблематике димензионисања и организације система заштите и спасавања. Полазећи од услова за успостављање интегрисаног система заштите и спасавања, преко правних основа, имплементације међународних докумената, употребе снага и средстава приказани су различити проблеми савременог система заштите и спасавања.

Трећи део: Управљање ризиком и одлучивање – представља суштину превенције, благовремене и правилне реакције и доношења адекватних и оптималних одлука у процесу превенције катастрофа и управљања ванредним ситуацијама. Наиме, аутори на оригиналан начин приказују проблеме планирања система заштите и спасавања, имплементације функције ризика у процесу управљања ванредним ситуацијама и примене различитих начина и метода за доношење оптималних одлука.

Четврти део: Последице ванредних ситуација, опоравак и санација – упућује читаоца на развој и дистрибуцију мишљења о потреби развијања свести о системском приступу санацији последица катастрофа и опоравку друштва. Наиме, беспредметно је разматрати могућност настанка ванредних ситуација без озбиљних последица и потреба за обновом и опоравком. Кроз основне постулате санације и обнове, враћања критичне инфраструктуре у функцију односно проблема корпоративне безбедности у ванредним ситуацијама, аутори указују на значај области управљања ванредним ситуацијама.

Пети део: Међународна сарадња и стандарди – занимљивим и футуристичким решењима аутори обрађују проблеме, чија решења делимично или потпуно налазе додирне тачке у решењима земаља европске уније. Посматрајући проблеме кроз систем управљања квалитетом, кроз постизање интероперабилности снага заштите и спасавања, начине сарадње и управљања катастрофама, приступе заштити критичне инфраструктуре, аутори дају проширене погледе на проблеме и стварају основу за генерисање идеја за решавање проблема на локалном, националном и регионалном нивоу.

Издавачи